

RETRATS DEL NATURAL
JOAN SANTOLÀRIA SARABIA
PATRÓ DE VAIXELL

(137)

MANOLO GARCIA

El millor amic és el mar en silenci

TONI VALL
BARCELONA

L'any 1995 el Joan Santolària va comprar el *Rafael*, un vaixell clàssic que abans era un llagut i ara és una barca de mitjana. El van construir el 1915 els germans mallorquins Rafael i Bartolomé Font, després de tornar de Cuba, on van fer la primera pesseta amb la pesca de l'esponja de mar. Llavors encara no hi havia vaixells amb motor, només a vela i a vent. Amb l'ajuda del pescador Picornell, els Font van construir també el *Bartolomé*, el *Balear* i el *Joven Palma*, desaparegut des que un tornado es va creuar en el seu camí.

Fa dos anys, el *Rafael* va complir-ne cent i el Joan està encantat d'explicar-me la seva història. Aquest és el seu món, el del mar i les vides infinites que s'hi acumulen. Perquè els vaixells tenen vides, que ningú ho dubti. És patró de vaixell, una professió que no concep sense portar arrapada a la pell una altra professió, la del relator que reconstrueix les històries pretèrites, fetes de fusta, de fum de pipa, de milles nàutiques i de veles majors. Té el *Rafael* i també el *Jolie Biche* i la *Baronessa*. "Porta mala sort canviar el nom dels vaixells i el mar és un món

ple de supersticions", argumenta mentre m'ensena unes postals amb els tres vaixells.

Estem en plena època de la Garoinada, els passejos mariners que els dissabtes i diumenges entre gener i març el Joan fa a bord del *Rafael*. Ho defineix com un "Tast de mar i garoines" que li serveix a ell i als que ho desitgin per gaudir de la gastronomia i també per oferir unes hores d'agradable navegació, per explicar que el mar s'ha de gaudir i viure pausadament, sense sorolls ni estridències. La garoina és un animal marí punxegut i gustós, tot un clàssic de la campanya gastronòmica de la costa nord catalana. És una manera d'oficiar i de compartir el seu amor al mar, que li ve, com gairebé totes les coses serioses d'aquesta vida, de quan era petit: "La meva mare tenia un vaixell". Sona a evocació poètica, a primer vers, a inici de novel·la.

Té tota la lògica del món que sigui aquest descobriment, familiar i natural, l'inici d'una passió que encara dura i que no ha minvat ni un gram al llarg de cinc dècades. El Joan, d'adolescent, va fer cursos de submarinisme i d'immersió i va estudiar història. Durant deu anys va treballar fent investigació arqueològica submarina al llarg de tot el litoral català. La història i el mar s'entenen bé, sobretot si t'hi submergeixes i observes el fons,

Vigilant
"Al mar se li ha de tenir molt de respecte, ell sempre guanya", assegura

Manies
Canviar el nom d'un vaixell porta mala sort i el mar és ric en supersticions

ple de misteris, d'històries acabades bruscament, de tresors que val la pena rescatar encara que no siguin d'or i brillants. Les pedres més precioses són les que habiten a la memòria, al passat que investiguem i que fem surar perquè transcendeixi. "El mar enganxa molt" és la frase més sincera del Joan, que ha creuat dos cops l'Atlàntic amb vaixell, de les illes Canàries a Cuba i de Cap Verd a Rio de Janeiro. D'anada, el trajecte és suau, de tornada, molt més complicat, perquè s'ha de remuntar de cenyida, és a dir, rebent a la proa el vent, que escora el vaixell, i és més complicat mantenir el rumb. És bonic conèixer la semàntica dels oficis de boca d'aquells que els viuen amb tota la intensitat i compromís possible.

El mar no satura mai

"El mar sempre et dona coses noves. Per molta experiència que tinguis, no et satura mai. Cada vegada en gaudeixes igual o més que l'última vegada. És inabastable", assegura. En les seves paraules hi ressonen ecos d'estimació profunda, que inclouen també una mirada crítica a l'ús que fem de les aigües on ens banyem, massa lligat al soroll, al motor i a la contaminació: "Hi ha persones que van amb vaixell com si anessin amb cotxe". Li sembla que sobra plàstic i que falta màgia.

Costa orientar-se amb les estrelles i utilitzar el sextant. Els pescadors ja no saben sortir a pescar sense l'ajuda de la tecnologia: "Hem espremut tant el mar que estem en un punt en què costa treure'n rendiment sense recórrer a l'ajuda de les màquines".

Necessitem tants vaixells? Tants ports artificials? Tant ciment a la costa? Ho té clar: hem de canviar el nostre model de relació amb el mar. Si veiéssim la porqueria que hi ha al mar ens quedariem astorats, els països necessiten produir compulsivament i això comporta nivells de contaminació demencials. De petit, el Joan era un nen malaltís i la seva mare li donava sovint lluç per dinar o sopar, fent honor al saber popular dels aliments que van bé quan un està malalt: "Ara li dones lluç a un nen i no saps del cert que li està donant i quins nivells de mercuri l'acompanyen".

Té seixanta anys i en fa quaranta-cinc que el mar és part imprescindible del seu trajecte: "Se li ha de tenir molt respecte; ell sempre guanya". És una conclusió maca. Les garoines i el vent, l'aigua esquitxant la coberta, la fusta envernissada que grinyola sota els peus. El mal temps i el sol esclatant. Tants dies coneixent un amic de l'ànima, que és alhora conegut i profundament desconegut. I el silenci, sens dubte, l'aliat més valuós, el millor conseller possible. —